KALKINMA İŞ BİRLİĞİ VE DIŞ YARDIM FAALİYETLERİNİN RAPORLANMASINA İLİŞKİN KILAVUZ

Kalkınma Yardımı Nedir?

Günümüz dünyasında devletlerarası iş birliğini geliştirmede en önemli enstrümanlardan birisi olarak değerlendirilen kalkınma yardımları, gelişmekte olan ülkelerin kalkınma süreçlerine destek olmak ve acil problemlerine çözüm bulmak amacıyla yapılan, ayni veya nakdi yardımlar ile yatırımları kapsamaktadır.

Kalkınma Yardımları; ikisi resmi (kamu kaynaklı), ikisi özel (kamu kaynağı kullanılmayan), dört ana başlık altında izlenmektedir.

Resmi Akımlar	Özel Akımlar
- Resmi Kalkınma Yardımları - Diğer Resmi Akımlar	- Özel Sektör Akımları (Doğrudan Yatırımlar) - STK akımları

- Donör ülkelerin merkezi ve yerel yönetimlerinin veya bu yönetimlere bağlı icracı kuruluşların, ekonomik kalkınmanın teşviki ve refah seviyesinin yükseltilmesi ana amaçları doğrultusunda, gelişmekte olan ülkelere veya söz konusu ülkelerde bu amaçlar doğrultusunda faaliyet gösteren uluslararası örgütlere yönelik gerçekleştirdiği kamu kaynaklı hibeler veya alıcı ülkenin kalkınmasına yönelik, uzun vadeli, düşük faizli, hibe oranı şartını taşıyan (hibe oranı şartı; en az gelişmiş ülkelere yönelik kredilerde en az % 45, düşük ve orta gelir düzeyindeki ülkelere yönelik kredilerde en az %15, üst-orta gelir düzeyindeki ülkelere yönelik kredilerde ise en az %10'dur.) krediler**, Resmi Kalkınma Yardımları (RKY)** başlığı altında,

- Gelişmekte olan ülkelerdeki ekonomik kalkınmanın teşviki ve refah seviyesinin yükseltilmesi ana amaçlarına hizmet etmekle beraber yeterli hibe unsuru içermeyen ve/veya imtiyazlı koşullarda verilmeyen krediler ile gelişmekte olan ülkelere yönelik olmalarına rağmen söz konusu amaçlara hizmet etmeyen (ticari amaçlı akımlar gibi) resmi akımlar, **Diğer Resmi Akımlar** başlığı altında,

- Gelişmekte olan ülkelere gerçekleştirilen sermaye ihracı anlamına gelen doğrudan yatırımlar, **Özel Sektör Akımları** başlığı altında,

- Ulusal STK'lar tarafından gerçekleştirilen yardım faaliyetleri ise, **STK Akımları** başlığı altında raporlanmaktadır.

Kalkınma Yardımlarının Alıcıları Kimlerdir?

Kalkınma yardımlarının alıcıları, ülkeler (ve ilgili ülke vatandaşları) veya uluslararası kuruluşlar olabilmektedir. Bu çerçevede, ülkelere yönelik yapılan yardımlar **İki Taraflı**, uluslararası örgütlere verilen katkılar ise **Çok Taraflı Kalkınma Yardımları** olarak adlandırılmaktadır.

Kalkınma Yardımları Hangi Sektörlerde Olabilir?

Kalkınma Yardımları; eğitim, sağlık, su, sosyal hizmetler, idari ve kurumsal altyapılar, kültürel iş birliği, ulaştırma, iletişim, enerji, tarım, çevre, sanayi, ticaret, turizm gibi çok farklı sektörlerde yapılabilmektedir.

Kalkınma Yardımları Kategorileri Nelerdir?

Kalkınma yardımları kategorileri şunlardır:

İki Taraflı	Çok Taraflı
- Proje/Program Yardımları - Teknik İş Birliği - Kalkınma Amaçlı Gıda Yardımı - Ulusal STK'lara Destek - Kalkınma Yardımları Tanıtımı - Barışı Yapılandırma Çalışmaları - Sığınmacılara Yapılan Yardımlar - Acil ve İnsani Yardımlar - Krediler - Yönetim Giderleri - Öğrenci Yardımları	- Uluslararası Örgüt Aidatları ve Katkı Payları

Söz konusu kategorilerin kısa açıklaması şu şekildedir;

Proje/Program Yardımları: Yatırım projeleri ve program yardımları olarak ikiye ayrılmaktadır:

Yatırım projeleri; alıcı ülkenin fiziki sermayesini arttırmaya yönelik faaliyetleri ve bu faaliyetler çerçevesinde gerçekleştirilen teknik iş birliği çalışmalarını kapsar.

Program yardımları ise; bütçe ve ödemeler dengesi desteklerini, demirbaş ve emtia finansmanını ve sektörel yardımları kapsamaktadır.

Örnek 1: Okul inşası/onarımı, sıra/masa/bilgisayar gibi demirbaşların temini yoluyla eğitim alanında fiziki altyapının iyileştirilmesi.
Örnek 2 : Su kuyusu/su filtre istasyonu inşası yoluyla hane halkına içme suyu sağlanması.
Örnek 3 : İlgili ülkenin tarımsal kalkınma programına bütçe desteğinde bulunulması.

Teknik İş Birliği: Alıcı ülkenin beşeri sermayesini, ülke nüfusunun bilgi birikimini, teknik kapasitesini, üretime ilişkin yeteneklerini arttırmaya yönelik faaliyetler bütünüdür.

Örnek 1: Kurumsal kapasite geliştirmeye, meslek edindirmeye yönelik kurslar verilmesi.
Örnek 2: Eğitmen/öğretmen görevlendirilmesi.
Örnek 3: Seminer, sempozyum, ödüllü yarışmalar gibi fikri üretime sahne olan etkinlikler düzenlenmesi.

Kalkınma Amaçlı Gıda Yardımı: Kalkınmayla ilintili gıda yardımlarını ve gıda/tarım sektöründeki diğer ayni yardımları kapsar. Kalkınmayla ilintili gıda yardımları, acil yardımlar dışında, genel gıda programları çerçevesinde verilen gıda yardımlarından; gıda satın alımı için gereken nakdi yardımlardan ve tohum, gübre gibi ara mamul hibelerinden oluşmaktadır.

Örnek 1: Buğday tohumu hibesi, kalkınma amaçlı gıda yardımı kapsamındadır. Diğer yandan, şayet eğitim amaçlı bir ekim söz konusu ise, bu yardımlar teknik işbirliği olarak değerlendirilirler.

Ulusal STK'lara Destek: Donör ülke hükümetleri veya yerel yönetimleri, ulusal STK'lara kamusal kaynak transferinde bulunabilmektedir. Söz konusu kaynağın gelişmekte olan ülkelerdeki kalkınma işbirliği çalışmaları ile ilintili kısmı resmi kalkınma yardımı olarak raporlanmaktadır. Bir kamu kurumu, herhangi bir STK'ya, yurtdışında gerçekleştirilecek kalkınma işbirliği çalışmalarında kullanılmak koşuluyla ayni/nakdi herhangi bir yardımda bulunmuş ise ve ilgili STK söz konusu paranın ve/veya yardım malzemesinin nerede, nasıl kullanılacağı hususunda tek yetki sahibi ise, bu yardımın tümü ―ulusal STK'lara destek kapsamında resmi kalkınma yardımı olarak değerlendirilir.

Örnek 1: Sağlık Bakanlığı'nın yurtdışına yönelik faaliyet gösteren bir gönüllü doktorlar grubuna bütçe desteğinde bulunması.
Örnek 2: Sağlık Bakanlığı'nın Türk Kızılayına yurtdışında kullanılmak üzere kızamık aşısı hibe etmesi.

Acil ve İnsani Yardımlar: Bir ülkede meydana gelen doğal felaket ya da savaş/iç kargaşa durumlarında, kuraklık ve hastalık gibi nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan yiyecek kıtlığı koşullarında, ilgili ülkeye yapılan yardımları içermektedir. Bu tanım, hastalıkları önlemeye yönelik destekleri ve olağan dışı durumlarda ülke içi mültecilere yapılan yardımları da kapsamaktadır. Doğal felaketlerin oluşumu sürecinde hasarı azaltıcı/önleyici tedbirlerin alınması da bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Acil yardımlar şu başlıklar altında toplanabilir:

- Afet önleme ve hazırlıklılık,
- Arama - kurtarma,
- Barınma (çadır, battaniye, geçici konut),
- Acil gıda ve kıyafet yardımı,
- Sağlık hizmetleri (ilaç, aşı, tıbbi malzeme hibesi; diğer sağlık hizmetleri).

Krediler: Alıcı ülkenin kalkınmasına yönelik, uzun vadeli ve düşük faizli krediler, hibe oranı şartını da taşımaları kaydıyla, Resmi Kalkınma Yardımı olarak raporlanır. Söz konusu hibe oranı şartı; en az gelişmiş ülkelere yönelik kredilerde en az % 45, düşük ve orta gelir düzeyindeki ülkelere yönelik kredilerde en az %15, üst-orta gelir düzeyindeki ülkelere yönelik kredilerde ise en az %10'dur. Alıcı ülkenin genel borç yükünün hafifletilmesine yönelik borç yeniden yapılandırmaları da bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Yönetim Giderleri: Kalkınma yardımları çalışmalarına iştirak eden bütün kurum ve kuruluşların, merkezi veya taşra teşkilatları ile yurt dışı birimlerinin, söz konusu faaliyeti gerçekleştirmek amacıyla yaptığı çalışmalara sarf olunan personel, idari ve lojistik masrafları kapsamaktadır.

Öğrenci Yardımları: Öğrencilere verilen burslar ve stajyerlere sağlanan katkılar bu çerçevede değerlendirilmektedir.

Uluslararası Örgüt Aidatları ve Katkı Payları: Donör ülkelerin uluslararası kuruluşlara yaptıkları katkı payı ve aidat ödemeleri bu çerçevede değerlendirilmektedir.

DAC İstatistik Raporlama Direktifleri'nin ekinde listelenen örgütlerin bütçelerine yapılan temel katkılar, (core contributions) kısmen ya da bütünüyle RKY kapsamında değerlendirmektedir.

Kalkınma İş Birliği / Dış Yardım / Sürdürülebilir Kalkınma için Toplam Resmi Destek Kapsamında Değerlendirilecek Faaliyetler Nelerdir? Hangi Kurumlardan Raporlama Yapmaları Beklenmektedir?

- Yurt dışında özellikle az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde; ekonomik, sosyal ya da kültürel herhangi bir sektörde yürütülen kalkınma işbirliği projeleri (TİKA, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, STK'lar, Özel Sektör),

- Her türlü acil ve insani yardımlar ile sosyal hizmetler, (TİKA, AFAD, Kızılay, STK'lar)

- Doğrudan bütçe destekleri, nakdi yardımlar, tavizli krediler, ihracat kredileri (Hazine ve Maliye Bakanlığı, EximBank vb.)

- İlgili ülkelere doğrudan ya da dolaylı olarak sağlanan mali avantajlar, vergi indirimleri, borçların silinmesi, mevzuat muafiyetleri sağlanması vb. (Hazine ve Maliye Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı vb.)

- Uluslararası Kuruluşlara Aidat ve Uluslararası Programlara Katkı Payı Ödemeleri (Dışişleri Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, İlgili Diğer Bakanlıklar ve Kurumlar),

- Uluslararası Ekonomik İşbirliği Programları ve Organizasyonları (Ticaret Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı vb.)

- Somut veya soyut tarihi mirasın korunmasına yönelik çalışmalar ve kültürel iş birliği programları (Kültür ve Turizm Bakanlığı, TİKA, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Yunus Emre Enstitüsü, STK'lar vb.)

- Ülkemizdeki Suriyeli ya da diğer yabancı uyruklu misafirlere sağlanan ayni/nakdi ya da hizmetten faydalandırma destekleri, proje ve faaliyetler (İçişleri Bakanlığı, AFAD, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı vb.)

- Ülkemizdeki yabancı öğrencilere verilen burslar/destekler, ayni/nakdi yardımlar (YTB, YÖK, Kredi ve Yurtlar Kurumu, STK'lar, Üniversiteler)

- Yurt dışında faaliyet yürüten resmi ve sivil üniversiteler/liseler (Ahmet Yesevi ve Manas Üniversiteleri, MEB ve Maarif Vakfı Okulları), yurtlar ve eğitim merkezleri (YÖK, Milli Eğitim Bakanlığı, Maarif Vakfı, STK'lar, Özel Sektör/Vakıf)

- Yurt dışında işletilen ya da destek sağlanan sağlık kuruluşları (Sağlık Bakanlığı, Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü, STK'lar, Özel Sektör)

- Uluslararası Tarım İşletmeciliği ve Suya Erişim Faaliyetleri, Eğitim Programları, Danışmanlık Hizmetleri, Ayni/Nakdi Hibeler vb. (Tarım ve Orman Bakanlığı, TİGEM DSİ ve İlgili Kuruluşlar)

- Uluslararası askeri eğitim ve lojistik destek programları, Suriye, Irak vb. insani kriz bölgelerinde barışın yapılandırılması, kamu düzeninin sağlanması ve toplumsal huzurun temini, ülkede askeri/sivil savunma altyapısı/kapasitesi oluşturulması, teorik ve uygulamalı eğitimler, can güvenliğinin sağlanması, acil ve insani yardımlar (Milli Savunma Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı)

- Yurt Dışına Yönelik Yayıncılık, Haberleşme, Tanıtım ve Bilgilendirme Faaliyetleri, Haber değişim programları, uluslararası eğitimler, uluslararası yayınlar (TRT Türk, TRT Avaz, TRT Kürdi, TRT Arapça, TRT World, Türkiye'nin Sesi vb.), Ortak Programlar ve Yayınlar, Altyapı ve Ekipman Destekleri vb. (CB İletişim Başkanlığı, TRT, Anadolu Ajansı, Medya Kuruluşları, RTÜK vb.)

- Yerel Yönetimler arası iş birliği çerçevesinde, kardeş belediye uygulamaları kapsamındaki proje-faaliyet giderleri, uluslararası organizasyonlar, yardım kampanyaları ve yurt dışına gönderilen bağışlar, ayni hibeler, karşılıklı proje/program ziyaretleri vb.

- Akademik iş birliği çerçevesinde Üniversite, Enstitü, Araştırma Merkezlerince gerçekleştirilen uluslararası toplantılar, seminerler, eğitim programları, yabancı öğrencilere verilen burs ve lojistik destekler, ortak yayınlar, tercüme faaliyetleri, projeler çerçevesinde yurtdışı görevlendirmeler, danışmanlık hizmetleri vb.

- Uluslararası Mesleki Eğitim Programları ve Kamu Görevlilerinin Yetiştirilmesi (Hakim-Savcı, Diplomatlar, Doktorlar, Öğretmenler, Polisler vb.) (İlgili Tüm Kurumlar)

- Tüm kurumlar tarafından gerçekleştirilmesi mümkün olan uluslararası eğitim programları, seminerler, ikili iş birliği programları, yabancı heyetlere verilen destekler, yurt dışına gönderilen heyetler vb.

- Doğrudan Yatırımlar, uluslararası özel danışmanlık ve altyapı/kapasite geliştirme faaliyetleri, ürün ya da hizmet ihracatı, "Aid For Trade". (Kamu kaynağı kullanılmadan yapılan ancak doğrudan ya da dolaylı, tamamen ya da kısmen dış yardım/kalkınma işbirliği niteliğine sahip bu tür faaliyetler Resmi Kalkınma Yardımı olarak değerlendirilmemekle birlikte, Toplam Kalkınma Yardımları kavramı içinde Özel Akımlar kategorisinde raporlanır) (Merkez Bankası aracılığıyla ya da doğrudan Özel Sektör Kuruluşları tarafından raporlanabilir.)

- Başta COVID-19 ile mücadele olmak üzere küresel zorluklarla mücadele kapsamında (iklim değişikliği, düzensiz göç, sürdürülebilir gıda-su vb.) yapılan araştırma, uygulama ve diğer katkılar.

Formların Doldurulmasında Dikkat Edilecek Hususlar Nelerdir?

Ülke Seçimi

Faaliyet girilen ülkenin az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkeler grubunda olması şart değildir. Gelişmiş ülkelerdeki faaliyetler de sisteme girilebilir. Bunların resmi kalkınma yardımı olarak raporlanması mümkün olmasa da ülkemizin diğer uluslararası iş birliği faaliyetleri olarak sistemde kayıtlı bulunması faydalı olacaktır. Tek projenin birden çok ülkeyi kapsaması durumunda maliyetlere göre ayrı ayrı istenen sayıda ülke seçimi yapılabilir. Maliyet ayrıştırması yapılamıyorsa Bölgesel kayıt oluşturulabilir.

Sektör Seçimi

Sektör seçiminde esas olan OECD yönergeleri olmakla birlikte bu konuda kararsızlık yaşanması durumunda ilgili sektörün seçimi hususunda TİKA tarafından destek sağlanır.

Standart Bütçe ve Piyasa Değeri

Kalkınma yardımları raporlamasında net harcamanın bilinememesi, raporlanmaya müsait olmaması ya da uluslararası şartlardaki proje maliyetlendirme metodolojileri ile hesaplanan maliyete göre düşük olması durumunda standart proje bütçelemesi yoluyla bir piyasa değeri/uluslararası değer belirlenir. Bu değer kurumların kendi uzmanlarınca hesaplanabileceği gibi TİKA'dan ve bununla ilgili hazırlanan kılavuzdan destek alınabilir. Özellikle gönüllü insan kaynağının yer aldığı projelerde ve bütçe karşılığı bilinmeyen ayni hibe içeren yardımlarda sağlanan tasarruf projenin bütçeye maliyetini düşürmekte ise de standart bütçe/piyasa değeri yaklaşımı kullanılarak projenin uluslararası değeri takdir edilebilir.

Mükerrer Kayıtların Engellenmesi

Sisteme girilen faaliyetin bütçesinin tamamı ya da bir kısmının bütçesi bir başka kurum/firma/STK/şahıs tarafından karşılanmışsa bu husus açıklamalar bölümünde belirtilir.

Hususi ve Hizmete Özel Bilgiler

Kaydedilecek faaliyetin gizli, hizmete özel ve paylaşılması uygun olmayan ya da tercih edilmeyen bir içeriği olması durumunda bu bilgiler formlara girilmez. Bu durumda, sadece "Ülke", "Sektör", "Proje ve Faaliyetin Kısa Adı" ve "Maliyet" bilgilerinin girilmesi yeterlidir. Milli güvenlik vb. özel hassasiyet bulunan konularda hiçbir bilgi kaydedilmeden TİKA Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı ile müzakere edilir ve tüm hassasiyetler gözetilerek sadece yardım tutarı sisteme özel bir kayıtla aktarılır. Kurumların paylaşılmasını istemediği hiçbir bilgi ve içerik sistem dışına çıkarılmaz.

Aidat/Katkı Payı Ödemeleri

Uluslararası Örgüt Aidatı/Katkı Payı kapsamında veri girişi yapacak olan yetkililer, TİKA Raporlama Birimiyle temasa geçerek kullanıcı arayüzü değişikliği talep etmelidirler.

Geçmiş Yıllara Ait Kayıtlar

Geçmiş yıllarda girilmemiş kayıtlar var ise bu veriler cari yılda değerlendirilebilir. Gerekli açıklamaların girilmesi halinde, projenin ülkeye faydası devam ediyorsa yeni bir kayıt olarak girilmesi de mümkündür. Geçmiş yıl kayıtlarında hata varsa düzeltme talep edilebilir.